

יח א, ב וידבר יהוה אל-משה לאמר: דבר אל-בני ישראל ויקחו-לי תרומה ק
 ג מאת כל-איש אשר ידבנו לבו תקחו את-תרומתי: וזאת התרומה
 ד אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת: ותכלת וארגמן ותולעת שני
 ה, ויש ועזים: וערת אילים מאדמים וערת תחשים ועצי שטים: שמן
 ז למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים: אבני-שהם ואבני
 ח, ט מלאים לאפוד ולחשן: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: ככל
 אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל-כליו וכן

תרגום אונקלוס

א ומליל יי עם משה למימר: ב מליל עם בני ישראל ויפרשון קדמי אפרשותא מן כל גבר דיתרעי לביה תסבון ית אפרשותי: ג ודא אפרשותא דתסבון מנהון דהבא וכסףא ונחשא: ד ותכלא וארגנא וצבע זהורי ובוץ ומעזי: ה ומשכי דדכרי מסומקי ומשכי סגונא ואעי שטין: ו משחא לאנהרותא בוסמאי למשח רבותא ולקטרת בוסמאי: ז אבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא באיפודא ובחושנא: ח ויעבדון קדמי מקדש ואשרי שכינתי ביניהון: ט ככל דאנא מחזי יתך ית דמות משכנא וית דמות כל מנוחי וכן

פירוש רש"י

והרבה גונים היו לה, לכך מתרגם 'סגונא' – ששש ומתפאר בגונון שלו: ועצי שטים. ומאין היו להם במדבר? פרש רבי תנחומא: יעקב אבינו צפה ברוח הקדש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא ארזים למצרים ונטעם, וצוה לבניו לטלם עמהם כשיצאו ממצרים: (ו) שמן למאור. שמן זית זך להעלות נר תמיד: בשמים לשמן המשחה. שנעשה למשח כלי המשכן והמשכן לקדשו, והצרכו לו בשמים, כמו שמפרש ב'כי תשא' (לקמן כג:כז-כח): ולקטרת הסמים. שהיו מקטירין בכל ערב ובקר, כמו שמפרש ב'ואתה תצוה' (להלן כז:יח). ולשון 'קטרת' – העלאת קיטור ותמרת עשן: (ז) אבני שהם. שתיים הצרכו שם לצורך האפוד האמור ב'ואתה תצוה' (שם כא:יא-יד): מלאים. על שם שעושין להם בזהב מושב כמין גומא ונותנין האבן שם למלאות הגומא, קרויים 'אבני מלואים', ומקום המושב קרוי משכבת: לאפוד ולחשן. אבני שהם לאפוד ואבני המלואים לחשן. וחשן ואפוד מפרשים ב'ואתה תצוה' (שם כז:לה-כח:י) והם מיני תכשיט: (ח) ועשו לי מקדש. ועשו לשמי בית קדשה: (ט) ככל אשר אני מראה אותך. כאן 'את תבנית המשכן' – המקרא הזה מחבר למקרא שלמעלה הימנו 'ועשו לי מקדש וגו' ככל אשר אני מראה אותך: וכן

סדר יח (ב) ויקחו לי תרומה. 'לי' – לשמי: תרומה. הפרשה, יפרישו לי מממונם נדבה: ידבנו לבו. לשון נדבה, והוא לשון רצון טוב: תקחו את תרומתי. אמרו רבותינו: שלש תרומות אמורות כאן: אחת תרומת בקע לגלגלת שנעשו מהם האדנים, כמו שמפרש ב'אלה פקודי' (לקמן כח:ו-י). ואחת תרומת המזבח בקע לגלגלת, לקפות לקנות מהן קרפנות צביר. ואחת תרומת המשכן, נדבת כל אחד ואחד, שהתנדבו שלשה עשר דברים האמורים בענין 'זהב וכסף ונחשת'. כל המנויין בענין, כלם הצרכו למלאכת המשכן או לבגדי כהנה כשתדקדק בהם: (ג) זהב וכסף ונחשת וגו'. כלם באו בנדבה איש איש מה שנדבו לבו, חוץ מן הכסף שבא בשוה – מחצית השקל לכל אחד; ולא מצינו בכל מלאכת המשכן שהצריך שם כסף יותר, שנאמר 'וכסף פקודי העדה וגו' בקע לגלגלת וגו' (להלן כח:ה-ו); ושאר הכסף הבא שם בנדבה, עשאוהו לכלי שרת: (ד) ותכלת. צמר צבוע בדם חלזון, וצבעו ירק: וארגמן. צמר צבוע ממין צבע ששמו ארגמן: ויש. הוא פשתן: ועזים. נוצה של עזים, לכך תרגם אונקלוס 'ומעזי' – דבר הבא מן העזים. ולא עזים עצמן, שתרגום של עזים – 'עזיאי': (ה) מאדמים. צבועות היו אדם לאחר עבודתן: תחשים. מין חיה, ולא היתה אלא לשעה,

מפתח סדרי התנך

המקדש והשראת השכינה בתורה ובראשי הסדרים בנביאים: בפסוק ח כותבת התורה את מטרת התרומות: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: וכן בסדר כב:מג-מו: ונעדתני שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי. וקדשתי את-אהל מועד ואת-המזבח ואת-אהרן ואת-בניו אקדש לכהן לי. ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לא. וידעו כי אני ה' א אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני ה' א. המשכן הוא בית קדושה העשוי לשמו יתברך, אבל השכינה היא בתוך עם ישראל! וכך גם נבחר לראש סדר ה במלכים, דבר ה' לשלמה כשבנה את בית המקדש, ושכנתי בתוך בני ישראל ולא אעזב את-עמי ישראל: והוא הפסוק המסיים את הפטרת סדרת תרומה. ההדגשה שהשכינה שורה בעם ושהבנין הגשמי הוא אמצעי לכך, מובהרת גם על ידי יחזקאל בנבואתו על אחדות יהודה וישראל תחת מלכות דוד אומר: וידעו הגוים כי אני ה' מקדש את-ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעולם. ופסוק זה פותח את סדר כג שם.

יח

י' תַעֲשׂוּ:

וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְכּוֹ קָא תרומה

י"א וְאִמָּה וַחֲצִי רַחְבּוֹ וְאִמָּה וַחֲצִי קִמְתּוֹ: וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר מִבֵּית

י"ב וּמַחוּץ תִּצְפְּנוּ וַעֲשִׂיתָ עָלָיו זָר זָהָב סָבִיב: וַיִּצְקֶתָ לוֹ אַרְבַּע טַבַּעַת זָהָב

וְנִתְּתָה עַל אַרְבַּע פַּעֲמָתָיו וּשְׁתֵּי טַבַּעַת עַל-צִלְעוֹ הָאֶחָת וּשְׁתֵּי טַבַּעַת

י"ג, יד עַל-צִלְעוֹ הַשְּׁנִית: וַעֲשִׂיתָ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב: וְהִבָּאתָ

טו אֶת-הַבָּדִים בְּטַבַּעַת עַל צִלְעַת הָאָרֶן לְשֵׂאת אֶת-הָאָרֶן בָּהֶם: בְּטַבַּעַת

טז הָאָרֶן יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ: וְנִתְּתָ אֶל-הָאָרֶן אֶת הָעֹדֶת אֲשֶׁר אָתָּן

יז אֵלֶיךָ: וַעֲשִׂיתָ כַּפֶּרֶת זָהָב טְהוֹר אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְכָּהּ וְאִמָּה וַחֲצִי רַחְבָּהּ:

שני

יח וַעֲשִׂיתָ שְׁנַיִם כָּרִבִּים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֶּרֶת:

יט וְעָשִׂה כְּרוֹב אֶחָד מְקַצָּה מִזֶּה וּכְרוֹב-אֶחָד מְקַצָּה מִזֶּה מִן-הַכַּפֶּרֶת תַעֲשׂוּ

תרגום אונקלוס

תַעֲבִדוּן: י' וַיַּעֲבִדוּן אֲרוֹנָא דְאָעִי שִׁטִּין תַרְתִּין אֲמִין וּפְלָגָא אוֹרְכִיהּ וְאֲמָתָא וּפְלָגָא פּוֹתִייהּ וְאֲמָתָא וּפְלָגָא רומיה: י"א וְתַחֲפִי יִתִּיה דְהָב דְכִי מְגִיּוּ וּמִבְרָא תַחֲפִינִיה וְתַעֲבִיד עֲלוֹהִי זִיר דְדָהָב סְחוּר סְחוּר: י"ב וְתַתִּיף לִיה אַרְבַּע עֲזָקָן דְדָהָב וְתַתִּין עַל אַרְבַּע זַוִּיתֵיהּ וְתַרְתִּין עֲזָקָן עַל סְטֵרִיהּ חֵד וְתַרְתִּין עֲזָקָן עַל סְטֵרִיהּ תַנִּינָא: י"ג וְתַעֲבִיד אֲרִיחִי דְאָעִי שִׁטִּין וְתַחֲפִי יִתְהוֹן דְהָבָא: י"ד וְתַעֲלִי יִתְ אֲרִיחִיָא בַעֲזָקָתָא עַל סְטֵרִי אֲרוֹנָא לְמַטֵּל יִתְ אֲרוֹנָא בְּהוֹן: טו בַּעֲזָקָתָא אֲרוֹנָא יִהוֹן אֲרִיחִיָא לֹא יַעֲדוֹן מִנִּיהּ: טז וְתַתִּין בְּאֲרוֹנָא יִתְ סְהוּדוּתָא דְאֲתִין לָךְ: יז וְתַעֲבִיד כְּפוּרְתָא דְדָהָב דְכִי תַרְתִּין אֲמִין וּפְלָגָא אוֹרְכִיהּ וְאֲמָתָא וּפְלָגָא פּוֹתִייהּ: יח וְתַעֲבִיד תַרִּין כְּרוֹבִין דְדָהָב נְגִיד תַעֲבִיד יִתְהוֹן מִתַּרִּין סְטֵרִי כְּפוּרְתָא: יט וְעִבִיד כְּרוֹבָא חֵד מַסְטָרָא מְכָא וּכְרוֹבָא חֵד מַסְטָרָא מְכָא מִן כְּפוּרְתָא תַעֲבִדוּן

פירוש רש"י

ז"א: וּשְׁתֵּי טַבַּעַת עַל צִלְעוֹ הָאֶחָת. הֵן הֵן אַרְבַּע טַבַּעוֹת שֶׁבִּתְחִלַת הַמִּקְרָא, וּפִרְשׁ לָךְ הֵיכֵן הָיוּ. וְהָיוּ זֶה יִתְרָה הִיא, וּפְתוּרָנוּ כְּמוֹ 'שְׁתֵּי טַבַּעוֹת'. וַיֵּשׁ לָךְ לִישׁוֹבָה כֵּן: וּשְׁתֵּים מִן הַטַּבַּעוֹת הָאֵלּוּ עַל צִלְעוֹ הָאֶחָת: צִדּוֹ: (י"ג) בְּדֵי. מוֹטוֹת: (טו) לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ. לְעוֹלָם: (טז) וְנִתְּתָ אֶל הָאָרֶן. כְּמוֹ בְּאֲרוֹן: הָעֹדֶת. הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא לְעֵדוֹת בִּינִי וּבִינֵיכֶם שְׁצוּיִתִי אֲתֹכֶם מִצּוֹת הַכְּתוּבוֹת בָּהּ: (יז) כַּפֶּרֶת. כְּסוּי עַל הָאָרוֹן, שֶׁהִיא פְתוּחַ מִלְמַעְלָה וּמִנִּיחוֹ עָלָיו כְּמִין דָּף: אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְכָּהּ. כְּאֲרָכּוֹ שֶׁל אֲרוֹן, וּרְחִבָּהּ כְּרַחְבּוֹ שֶׁל אֲרוֹן, וּמִנַּחַת עַל עֲבֵי הַכְּתָלִים אַרְבַּעֲתָם; וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן שְׁעוֹר לְעִבְיָהּ, פִּרְשׁוֹ רְבוּתִינוּ שֶׁהִיא עִבְיָה טַפַּח: (יח) כָּרִבִּים. דְמוֹת פְּרָצוּף תִּינוֹק לָהֶם: מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם. שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂם בְּפָנֶי עֲצָמָם וּתַחֲבִרָם בְּרָאשֵׁי הַכַּפֶּרֶת לְאַחֵר עֲשִׂיתָם כְּמַעֲשֶׂה צוּרִים שְׁקוּרִין שׁוֹלְדוֹרָא, אֲלֵא הִטֵּל זָהָב הִרְבֵּה בִּתְחִלַת עֲשִׂיתָ הַכַּפֶּרֶת, וְהִכָּה בְּפִטִּישׁ וּבְקֶרֶס בְּאֲמָצַע וּרְאשֵׁי בּוֹלְטִין לְמַעְלָה, וְצִיר הַכְּרוֹבִים בְּבִלִּיטָת קְצוֹתָיו: מְקֻשָּׁה. בְּטֵדִיךְ בִּלְעָז. כְּמוֹ 'דָּא לְדָא נְקֻשׁ' (דְּנִיאל ג: מד): קְצוֹת הַכַּפֶּרֶת. רָאשֵׁי הַכַּפֶּרֶת: (יט) וְעָשִׂה כְּרוֹב אֶחָד מְקַצָּה. שֶׁלֹּא תֹאמַר שְׁנַיִם כְּרוֹבִים לְכָל קָצֵה וְקָצֵה, לְכֹךְ הֲצִרְךָ לְפָרֵשׁ: 'כְּרוֹב אֶחָד מְקַצָּה מִזֶּה: מִן הַכַּפֶּרֶת. עֲצָמָה' תַעֲשׂוּ אֶת הַכְּרוֹבִים' – זֶהוּ פִּירוּשׁוֹ שֶׁל 'מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם', שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂם בְּפָנֶי עֲצָמָם וּתַחֲבִרָם לַכַּפֶּרֶת:

תַעֲשׂוּ. לְדוֹרוֹת. אִם יֵאֱבֹד אֶחָד מִן הַכְּלִים, אוֹ כִּשְׁתַּעֲשׂוּ לִי כָּלִי בֵּית עוֹלָמִים, כְּגוֹן שְׁלַחֲנוֹת וּמִנְאוֹת וּכְיֹדוֹת וּמִכּוֹנוֹת שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה, כְּתִבְנִית אֵלּוּ תַעֲשׂוּ אוֹתָם. וְאִם לֹא הָיָה הַמִּקְרָא מְחַבֵּר לְמַעְלָה הֵימָנוּ, לֹא הָיָה לוֹ לְכַתֵּב זֶכֶן תַעֲשׂוּ אֲלֵא 'כֵּן תַעֲשׂוּ', וְהָיָה מְדַבֵּר עַל עֲשִׂיתָ אֶהָל מוֹעֵד וְכִלְיִ: (י) וַעֲשׂוּ אֲרוֹן. כְּמִין אֲרוֹנוֹת שְׁעוֹשִׁים בְּלֹא רִגְלִים עֲשׂוּיִים כְּמִין אֲרָז שְׁקוּרִין אִישְׁקִרִין, יוֹשֵׁב עַל שׁוּלְיֵי: (יא) מִבֵּית וּמַחוּץ תִּצְפְּנוּ. שְׁלֹשָׁה אֲרוֹנוֹת עָשָׂה בְּצִלְאֵל: שְׁנַיִם שֶׁל זָהָב וְאֶחָד שֶׁל עֵץ, אַרְבַּעַת כְּתָלִים וּשְׁוֹלִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וּפְתוּחִים מִלְמַעְלָה. נָתַן שֶׁל עֵץ בְּתוֹךְ שֶׁל זָהָב, וְשֶׁל זָהָב בְּתוֹךְ שֶׁל עֵץ, וְחִפָּה שִׁפְתּוֹ הָעֲלִיוֹנָה בְּזָהָב, נִמְצָא מִצָּפֶה מִבֵּית וּמַחוּץ: זֶר זָהָב. כְּמִין כְּתָר מְקֻף לוֹ סָבִיב לְמַעְלָה מִשְׁפָּתוֹ, שֶׁעָשָׂה הָאָרוֹן הַחִיצוֹן גְּבוּהָ מִן הַפְּנִימִי עַד שְׁעָלָה הַזֶּה לְמוֹל עֲבֵי הַכַּפֶּרֶת וּלְמַעְלָה הֵימָנוּ מִשְׁהוֹ, וְכִשְׁהַכַּפֶּרֶת שׁוֹכֵב עַל עֲבֵי הַכְּתָלִים עוֹלָה הַזֶּה לְמַעְלָה מִכָּל עֲבֵי הַכַּפֶּרֶת כָּל שֶׁהוּא, וְהוּא סִמֵּן לְכַתֵּר תּוֹרָה: (יב) וַיִּצְקֶתָ. לְשׁוֹן הַתֵּכָה, כְּתַרְגוּמוֹ: פַּעֲמָתָיו. כְּתַרְגוּמוֹ 'זַוִּיתֵיהּ'. וּבְזַוִּיּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת סְמוּךְ לַכַּפֶּרֶת הָיוּ נְתוּנוֹת – שְׁתֵּים מִכָּאן וּשְׁתֵּים מִכָּאן לְרַחְבּוֹ שֶׁל אֲרוֹן, וְהַבָּדִים נְתוּנִין בָּהֶן, וְאֲרָכּוֹ שֶׁל אֲרוֹן מִפְּסִיק בֵּין הַבָּדִים אֲמָתִים וַחֲצִי בֵּין בֶּד לְבֶד, שֶׁיְהִיוּ שְׁנֵי בְנֵי אָדָם הַנוֹשְׂאִין אֶת הָאָרוֹן מֵהַלְכִין בִּינֵיהֶם, וְכֵן מְפָרֵשׁ בְּמִנְחוֹת בְּפָרָק שְׁתֵּי הַלָּחִם (דף

יח

כ את־הַכֹּרֶבִּים עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו: וְהָיוּ הַכֹּרֶבִּים פְּרָשֵׁי כִנָּפִים לְמַעַלָּה
סָבְכִים בְּכִנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּרֶת וּפְנִיָּהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַכַּפֹּרֶת יִהְיוּ
כא פְּנֵי הַכֹּרֶבִּים: וְנָתַתְּ אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל־הָאָרֶץ מִלְּמַעַלָּה וְאֶל־הָאָרֶץ תִּתֵּן
כב אֶת־הָעֵדוּת אֲשֶׁר אָתָּן אֵלֶיךָ: וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וּדְבַרְתִּי אִתָּךְ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת
מִבֵּין שְׁנֵי הַכֹּרֶבִּים אֲשֶׁר עַל־אֲרוֹן הָעֵדוּת אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתָךְ
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כג וַעֲשִׂיתָ שְׁלַחַן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים אַרְכוֹ וְאַמָּה רָחֲבֹ וְאַמָּה וַחֲצִי קָמָתוֹ: קב
כד, כה וַצִּפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַעֲשִׂיתָ לוֹ זֶרֶזָהָב סָבִיב: וַעֲשִׂיתָ לוֹ מִסְגֶּרֶת טַפַּח
כו סָבִיב וַעֲשִׂיתָ זֶרֶזָהָב לְמִסְגֶּרְתּוֹ סָבִיב: וַעֲשִׂיתָ לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֲתֵי זָהָב
כז וְנָתַתְּ אֶת־הַטַּבַּעֲתֵי עַל אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו: לַעֲמֹת
כח הַמִּסְגֶּרֶת תִּהְיֶינָה הַטַּבַּעֲתֵי לְבָתִּים לְבָדִים לְשֹׂאת אֶת־הַשְּׁלַחָן: וַעֲשִׂיתָ
כט אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַצִּפִּיתָ אוֹתָם זָהָב וְנִשְׂא־בָם אֶת־הַשְּׁלַחָן: וַעֲשִׂיתָ

תרגום אונקלוס

ית כְּרוּבִיאַ עַל תְּרִין סִטְרוֹהִי: כ וִיהוֹן כְּרוּבִיאַ פְּרִיסִין גִּדְפִיהוֹן לְעִילָא מְטַלֵּן בְּגִדְפִיהוֹן עַל כְּפוּרְתָא וְאַפִּיהוֹן
חד לְקַבִּיל חד לְקַבִּיל כְּפוּרְתָא יְהוֹן אִפִּי כְּרוּבִיאַ: כא וְתִתִּין יֵת כְּפוּרְתָא עַל אֲרוֹנָא מְלַעִילָא וּבְאֲרוֹנָא תִּתִּין
יֵת סִדְרוֹתָא דְאֵתִין לָךְ: כב וְאַזְמִין מִימְרֵי לָךְ תִּמָּן וְאַמְלִיל עִמָּךְ מַעֲלוֹי כְּפוּרְתָא מִבֵּין תְּרִין כְּרוּבִיאַ דְעַל אֲרוֹנָא
דְסִדְרוֹתָא יֵת כָּל דְאִפְקִיד יֵתךְ לִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כג וְתַעֲבִיד פְּתוּרָא דְאֵעִי שְׁטִין תְּרִיתִין אֲמִין אוֹרְכִיהָ וְאַמָּתָא
פּוֹתִייהָ וְאַמָּתָא וּפְלָגָא רומִיָּה: כד וְתַחֲפִי יִתִּיהָ דְהָב דְכִי וְתַעֲבִיד לִיהָ זִיר דְדִהָב סַחֲוֹר סַחֲוֹר: כה וְתַעֲבִיד לִיהָ
גִּדְנָפָא רומִיָּה פּוֹשְׁכָא סַחֲוֹר וְתַעֲבִיד זִיר דְדִהָב לְגִדְנָפִיהָ סַחֲוֹר סַחֲוֹר: כו וְתַעֲבִיד לִיהָ אַרְבַּע עֲזָקוֹן דְדִהָב
וְתִתִּין יֵת עֲזָקְתָא עַל אַרְבַּע זְוִיָּתָא דְלִאֲרַבַּע רַגְלוֹהִי: כז לְקַבִּיל גִּדְנָפָא יְהוֹן עֲזָקְתָא אֲתֵרָא לְאַרְיִחָא לְמַטֵּל
יֵת פְּתוּרָא: כח וְתַעֲבִיד יֵת אֲרִיחָא דְאֵעִי שְׁטִין וְתַחֲפִי יִתִּיהוֹן דְהָבָא וִיהוֹן נְטִלִין בְּהוֹן יֵת פְּתוּרָא: כט וְתַעֲבִיד

פירוש רש"י

השמים לבין הכרובים, ומשם יוצא ונשמע
למשה באהל מועד: ואת כל אשר אצוה אותך אל
בני ישראל. הרי ו' זו יתרה וטפלה, וכמוהו הרבה
במקרא. וכה תפתר: ואשר אדבר עמך שם את כל
אשר אצוה אותך אל בני ישראל הוא: (כג) קמתו.
גבה רגליו עם עבי השלחן: (כד) זר זהב. סימן
לכתר מלכות, שהשלחן שם עשר וגדלה, כמו
שאומרים 'שלחן מלכים': (כה) מסגרת. כתרגומו
'גדנפא'. ונחלקו חכמי ישראל בדבר, יש
אומרים: למעלה היתה סביב לשלחן, כמו
לבזבזין שבשפת שלחן שרים, ויש אומרים:
למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות
השלחן, ודף השלחן שוכב על אותה מסגרת:
ועשית זר זהב למסגרתו. הוא זר האמור למעלה,
ופרש לך כאן, שעל המסגרת היתה: (כז) לעמת
המסגרת תהיין הטבעת. ברגלים תקועות כנגד
ראשי המסגרת: לבתים לבדים. אותן הטבעות יהיו
בתים להכניס בהן הבדים: לבתים. לצרף בתים:
לבדים. כתרגומו 'אתרא לאריחיא': (כח) ונשא בם.
לשון נפעל: יהיה נשא בם את השלחן:

(כ) פְּרָשֵׁי כִנָּפִים. שלא תעשה כנפיהם שוכבים אלא
פרושים, וגבוהין למעלה אצל ראשיהם, שיהא
עשרה טפחים בחלל שבין הכנפים לכפרת,
כדאיתא בספח (דף ה'): (כא) וְאֶל הָאָרֶץ תִּתֵּן אֵת
הָעֵדוּת. לא ידעתי למה נכפל, שהרי כבר נאמר
'ונתת אל הארץ את העדות' (לעיל פסוק טו)? ויש
לומר, שפא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפרת
יתן תחלה העדות לתוכו, ואחר כך יתן את הכפרת
עליו. וכן מצינו כשהקים את המשכן, נאמר 'ויתן
את העדות אל הארץ' ואחר כך 'ויתן את הכפרת
על הארץ מלמעלה' (לקמן כט:לא): (כב) וְנוֹעַדְתִּי
כְּשֶׁאֶקְבַּע מוֹעֵד לָךְ לְדַבֵּר עִמָּךְ, אוֹתוֹ מְקוֹם אֶקְבַּע
לְמוֹעֵד, שָׂאֲבָא שָׁם לְדַבֵּר אֵלֶיךָ: וְדִבַּרְתִּי אִתָּךְ מֵעַל
הַכַּפֹּרֶת. ובמקום אחר הוא אומר: 'וידבר ה' אליו
מֵאֵהָל מוֹעֵד לְאֹמֶר' (ויקרא א:א), זֶה הַמִּשְׁכָּן מִחוּץ
לְפָרְכָת! נמצאו שני כתובים מכחישים זה את זה?
בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם: 'ובבא משה
אל אהל מועד וגו' וישמע את הקול מדבר אליו
מֵעַל הַכַּפֹּרֶת וגו' (במדבר ז:מב) – משה היה נכנס
למשכן, וכיון שפא בתוך הפתח, קול יורד מן

יח

קָעַרְתִּיו וְכַפַּתִּיו וְקִשּׁוֹתָיו וּמִנְקִיתִיו אֲשֶׁר יִסֹּךְ בָּהֶן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה תְרוּמָה

לֹא אַתֶּם: וְנָתַתְּ עַל־הַשְּׁלֶחָן לֶחֶם פָּנִים לִפְנֵי תַמִּיד:

לֹא וַעֲשִׂיתָ מִנֶּרֶת זָהָב טָהוֹר מִקֶּשֶׁה תִּיעֲשֶׂה הַמְּנוֹרָה יִרְכָּה וְקָנָה גְּבִיעֶיהָ קָג

לִב כַּפְתָּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנֶּה יִהְיוּ: וְשֵׁשֶׁה קָנִים יִצְאִים מִצְדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה | קִנֵּי

לג מִנֶּרֶה מִצְדֵּה הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קִנֵּי מִנֶּרֶה מִצְדֵּה הַשֵּׁנִי: שְׁלֹשָׁה גְּבָעִים

תרגום אונקלוס

מגסוהי ובזכוהי וקסותיה ומכילתיה דיתנסף בהון דדהב דכי תעביד יתהון: ל ותתין על פתורא לחים אפיא קדמי תדירא: לא ותעביד מנרתא דדהב דכי נגיד תתעביד מנרתא שדה וקנה פלידהא חזורהא ושושנהא מנה יהון: לב ושתא קנין נפקין מסטרהא תלתא קני מנרתא מסטרה תנינא: לג תלתא כלידין פירוש רש"י

(ל) לֶחֶם פָּנִים. שֶׁהָיוּ לוֹ פָּנִים כְּמוֹ שֶׁפִּרְשֵׁתִי. וּמִנֵּן הַלֶּחֶם וּסְדֵר מַעֲרֻכּוֹתָיו מִפְּרָשִׁים ב' אָמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים' (ויקרא יט: לה-לט): (לא) מִקֶּשֶׁה תִּיעֲשֶׂה הַמְּנוֹרָה. שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה חֲלִיּוֹת, וְלֹא יַעֲשֶׂה קִנֵּיהָ וְנִרְוֹתֶיהָ אֵיבָרִים אֵיבָרִים וְאַחֵר כֹּךְ יִדְבִּיקָם כְּדֶרֶךְ צוּרִפִּים שְׁקוּרִין שׁוֹלֵדֵר אֲלֵא כָּלָה בָּאָה מַחֲתִיכָה אַחַת, וּמְקִישׁ בְּקֶרֶס וְחוֹתֵךְ בְּכָלִי הָאֲמֻנוֹת וּמִפְּרִיד הַקָּנִים אֵילָךְ וְאֵילָךְ: מִקֶּשֶׁה. תַּרְגוּמוֹ 'נָגִיד', לְשׁוֹן הַמִּשְׁכָּה, שֶׁמִּמֶּשֶׁק אֶת הָאֵיבָרִים מִן הָעֵשֶׂת לְכָאן וּלְכָאן בְּהַקְשֵׁת הַקֶּרֶס. וּלְשׁוֹן 'מִקֶּשֶׁה' מִכַּת קֶרֶס בְּטָרִיץ בְּלֻעַ, כְּמוֹ 'דָּא לְדָא נִקְשֵׁן' (דניאל ג: מד): תִּיעֲשֶׂה הַמְּנוֹרָה. מֵאֲלִיָּה, לְפִי שֶׁהָיָה מִשֶּׁה מִתְקַשֶּׁה בָּהּ, אָמֹר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הַשְּׁלֶךְ אֶת הַכֹּכֵר לְאוֹר וְהִיא נַעֲשִׂית מֵאֲלִיָּה, לְכֹךְ לֹא נִכְתַּב 'תַּעֲשֶׂה': יִרְכָּה. הוּא הַרְגֵּל שֶׁלְמִטָּה הָעֲשׂוּי כְּמִין תְּבָה וְשְׁלֹשֶׁת רִגְלִים יוֹצְאִין הִימָנָה וּלְמִטָּה: וְקָנָה. הַקָּנָה הָאֲמֻצְעִי שֶׁלָּהּ הָעוֹלָה בְּאֲמֻצֵּעַ הֵיכָל זְקוּף כְּלָפִי מַעֲלָה וְעָלֶיו נֵר הָאֲמֻצְעִי עֲשׂוּי כְּמִין בָּזָךְ לִצְקַת הַשֶּׁמֶן לְתוֹכוֹ וְלִתֵּת הַפְּתִילָה: גְּבִיעֶיהָ. הֵן כְּמִין כּוֹסוֹת שֶׁעוֹשִׂין מְזֻכָּכִית אֲרָפִים וְקִצְרִים, וְקוּרִין לָהֶם מְדִירוֹנֶשׁ, וְאֵלּוּ עֲשׂוּיִין שֶׁל זָהָב וּבּוֹלְטִין וְיוֹצְאִין מִכָּל קָנָה וְקָנָה כְּמִנֵּן שְׁנֵתֵן בָּהֶם הַפְּתוּב, וְלֹא הָיוּ בָּהּ אֲלֵא לְנוֹי: כַּפְתָּרֶיהָ. כְּמִין תְּפּוּחִים הָיוּ עֲגָלִין סָבִיב, בּוֹלְטִין סָבִיבוֹת הַקָּנָה הָאֲמֻצְעִי, כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין לְמִנְרוֹת שֶׁלְפָנֵי הַשָּׁרִים וְקוּרִין לָהֶם פּוֹמִילֶשׁ; וּמִנֵּן שֶׁלָּהֶם כְּתוּב בְּפִרְשָׁה, כְּמָה כַּפְתּוֹרִים בּוֹלְטִין מִמֶּנֶה וְכְמָה חֶלֶק בֵּין כַּפְתּוֹר לַכַּפְתּוֹר: וּפְרָחֶיהָ. צִיּוּרִין עֲשׂוּיִין בָּהּ כְּמִין פְּרָחִים: מִמֶּנֶה יִהְיוּ. הַכָּל מִקֶּשֶׁה יִהְיֶה, יוֹצֵא מִתּוֹךְ חֲתִיכַת הָעֵשֶׂת, וְלֹא יַעֲשֶׂם לְבָדִם וְיִדְבִּיקָם: (לב) יִצְאִים מִצְדֶּיהָ. לְכָאן וּלְכָאן בְּאֲלַכְסוֹן, נִמְשָׁכִים וְעוֹלִין עַד כְּנֶגֶד גְּבֻהָה שֶׁל מְנוֹרָה שֶׁהוּא קָנָה הָאֲמֻצְעִי; וְיוֹצְאִין מִתּוֹךְ קָנָה הָאֲמֻצְעִי, זֶה לְמַעַל מִזֶּה. הַתַּחֲתוֹנִים אֲרֹךְ וְשֶׁל מַעַלָּה קָצֵר הִימָנּוּ וְהָעָלִיוֹן קָצֵר הִימָנּוּ, לְפִי שֶׁהָיָה גְּבֻהָ רִאשִׁיָּהוּ שׁוּה לְגֻבָּהוּ שֶׁל קָנָה הָאֲמֻצְעִי הַשְּׁבִיעִי שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִין הַשִּׁשָּׁה:

ערך הנתנה מתוך השוואת שני ראשי סדרים רצופים: סדר יז פתח במצוות נתינה לאדם הזקוק להלוואה וסדר יח פותח במצוות הנתינה למקדש. ללמדנו, שהנתינה היא צורכו של הנותן: 'תני בשם רבי יהושע: יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית'. (מדרש רבה, רות, ה:ט) וללמדנו, שהנתינה לעני קודמת לנתינה לה'. שהרי הנתינה לעני היא חובה! והנתינה לבניין בית המקדש היא רשות. וכדברי רש"י: ידבנו לבו. לשון נדבה, והוא לשון רצון טוב.

יח

תְּרוּמָה מִשְׁקָדִים בִּקְנֵה הָאֶחָד כִּפְתֹר וּפְרָח וּשְׁלֹשָׁה גִבְעִים מִשְׁקָדִים בִּקְנֵה

לֹד הָאֶחָד כִּפְתֹר וּפְרָח כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיִּצְאִים מִן־הַמִּנְרָה: וּבִמְנֹרֶה

לֹה אַרְבָּעָה גִבְעִים מִשְׁקָדִים כִּפְתֹרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ: וּכִפְתֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים

מִמֶּנָּה וּכִפְתֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וּכִפְתֹר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה

לֹו לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיִּצְאִים מִן־הַמִּנְרָה: כִּפְתֹרֵיהֶם וּקְנָתָם מִמֶּנָּה יִהְיוּ כֻלָּה

לֹו מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: וְעָשִׂיתָ אֶת־נֹרְתֶיהָ שְׂבָעָה וְהַעֲלֵה אֶת־נֹרְתֶיהָ

לֹו, לֹט וְהָאִיר עַל־עֵבֶר פָּנֶיהָ: וּמִלְקַחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר: כֹּכַר זָהָב טָהוֹר

מִ יַעֲשֶׂה אֹתָהּ אֵת כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה: וְרָאָה וַעֲשֶׂה בַתְּכֵנִיתָם אֲשֶׁר־אֹתָהּ

תרגום אונקלוס

מִצִּירִין בִּקְנִיָּא חַד חֲזוֹר וְשׁוֹשָׁן וּתְלָתָא מִצִּירִין בִּקְנִיָּא חַד חֲזוֹר וְשׁוֹשָׁן כֵּן לְשִׁתָּא קִנִּין דְּנִפְקִין מִן מִנְרָתָא: לֹד וּבִמְנֹרֶתָא אַרְבַּעָא מִצִּירִין חֲזוֹרָהָא וְשׁוֹשְׁנָהָא: לֹה וְחֲזוֹר תַּחְתּוֹת תְּרִין קִנִּין דְּמִנָּה וְחֲזוֹר תַּחְתּוֹת תְּרִין קִנִּין דְּמִנָּה וְחֲזוֹר תַּחְתּוֹת תְּרִין קִנִּין דְּמִנָּה לְשִׁתָּא קִנִּין דְּנִפְקִין מִן מִנְרָתָא: לֹו חֲזוֹרִיהוֹן וּקְנִיָּהוֹן מִנָּה יִהְיוֹן כּוּלָּה נְגִידָא חֲדָא דְּדָהָב דְּכִי: לֹו וְתַעֲבִיד יֵת בּוֹצִינְהָא שְׂבָעָא וְתַדְלִיק יֵת בּוֹצִינְהָא וְיִהְיוֹן מִנְרִין לְקַבִּיל אַפְהָא: לֹה וְצִיבְתָּהָא וּמַחְתִּיתָהָא דְּדָהָב דְּכִי: לֹט כִּפְרָא דְּדָהָב דְּכִיָּא יַעֲבִיד יֵתָּה יֵת כָּל מִנִּיָּא הָאֵלִין: מִ וְחֲזִי וְעִבִיד בְּדַמּוּתָהוֹן דָּאֵת פִּירוּשׁ רִשִׁי

הָאֶחָד לְמִטָּה אֶצֶל הַיָּרֵךְ וְהָאֶחָד בְּשִׁלְשֵׁת טַפָּחִים הָעֲלִיּוֹנִים עִם שְׁלֹשֶׁת הַגִּבְעִים. וְתַשְׁעָה פְּרָחִים הָיוּ לָהּ, שֵׁשֶׁה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים, שְׁנָאֹמֶר 'בִּקְנֵה הָאֶחָד כִּפְתֹר וּפְרָח' (לעיל פסוק לֹג), וּשְׁלֹשָׁה לְמִנְרָה שְׁנָאֹמֶר 'מִשְׁקָדִים כִּפְתֹרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ' וּמַעֲוֹט פְּרָחִים שְׁנֵים, וְאֶחָד הָאֹמֶר בְּפִרְשֵׁת בְּהַעֲלֹתָךְ 'עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָה' (במדבר ח:ד). וְאֵם תִּדְקֹדֶק בְּמִשְׁנָה זוֹ הַכְּתוּבָה לְמַעַל תִּמְצָאֻם כְּמִנְיָנָם אִישׁ אִישׁ בְּמִקְוָמוֹ:

(לֹו) אֵת נֹרְתֶיהָ. כְּמִין בְּזִיכִין שְׁנוֹתָנִין בְּתוֹכָן הַשֶּׁמֶן וְהַפְּתִילוֹת: וְהָאִיר עַל עֵבֶר פָּנֶיהָ. עֲשֶׂה פִי שֵׁשֶׁת הַנְּרוֹת שֶׁבְּרָאשֵׁי הַקָּנִים הַיּוֹצְאִים מִצִּדֵּיהֶם מִסָּבִים כָּל־פִּי הָאֲמָצְעִי, כְּדִי שִׁיְהִיו הַנְּרוֹת כְּשֶׁתְּדַלִּיקֻם מֵאִירִים אֶל עֵבֶר פָּנֶיהָ – מוֹסֵב אוֹרָם אֶל צֵד פָּנֵי הַקֶּנֶה הָאֲמָצְעִי, שֶׁהוּא גּוֹף הַמִּנְרָה: (לֹה) וּמִלְקַחֶיהָ. הֵם הַצִּבְתִּים הַעֲשׂוּיִין לְקַח בָּהֶם הַפְּתִילוֹת מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶן לִישְׁבֵּן וּלְמַשְׁכֵּן בְּפִי הַנְּרוֹת; וְעַל שֵׁם שְׁלֹקָחִים בָּהֶם קְרוּיִים 'מִלְקָחִים', 'וְצִיבְתָּהָ' שֶׁתִּרְגֵּם אוֹנֶקְלוֹס לְשׁוֹן צִבְתָּ, טִינִיָּלִיא בְּלַעַז: וּמַחְתֹּתֶיהָ. הֵן כְּמִין בְּזִיכִין קִטְנִים שְׁחוּתָהּ בְּהֵן אֵת הָאֶפֶר שֶׁבָּנָר בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא, כְּשֶׁהוּא מְטִיב אֵת הַנְּרוֹת מֵאֶפֶר הַפְּתִילוֹת שֶׁדִּלְקוּ הַלֵּילָה וְכָבוּ; וּלְשׁוֹן מַחְתָּה פּוּיִשְׁדוּיִירָא כְּמוֹ 'לַחְתּוֹת אֵשׁ מִקְדֹּד' (ישעיה יב:טז):

(לֹט) כֹּכַר זָהָב טָהוֹר. שֶׁלֹא יִהְיֶה מִשְׁקָלָהּ עִם כָּל כְּלִיָּה אֲלֵא כֹכַר – לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. וְהַכֹּכַר שֶׁל חֹל שְׁשִׁים מִנָּה, וְשֶׁל קֹדֶשׁ הִיָּה כְּפוּל: מֵאָה וְעֶשְׂרִים מִנָּה – וְהַמִּנָּה הוּא לִיטְרָא שְׁשׁוּקְלִין בִּהַ כֶּסֶף לְמַשְׁקֶל קוֹלוֹנִי"א, וְהֵם מֵאָה זְהוּבִים, עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה סָלְעִים, וְהַסָּלַע – אַרְבָּעָה זְהוּבִים: (מ) וְרָאָה וַעֲשֶׂה. רָאָה כְּאֵן 'בְּהָר' תְּכֵנִית שְׁאֵנִי מֵרָאָה אוֹתָךְ; מַגִּיד, שְׁנִתְקַשָּׁה מִשָּׁה בְּמַעֲשֶׂה הַמִּנְרָה עַד שֶׁהִרְאָה לֹו הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִנְרָה שֶׁל אֵשׁ: אֲשֶׁר

(לֹג) מִשְׁקָדִים. כְּתִרְגוּמוֹ. מִצִּירִים הָיוּ כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׁין לְכָלִי כֶסֶף וְזָהָב שְׁקוּרִין נִיִּילִיר: וּשְׁלֹשָׁה גִבְעִים. בּוֹלְטִין מִכָּל קֶנֶה וְקֶנֶה: כִּפְתֹר וּפְרָח. הִיָּה לְכָל קֶנֶה וְקֶנֶה: (לֹד) וּבִמְנֹרֶה אַרְבָּעָה גִבְעִים. בְּגוּפָה שֶׁל מִנְרָה הָיוּ אַרְבָּעָה גִבְעִים: אֶחָד בּוֹלֵט בִּהַ לְמִטָּה מִן הַקָּנִים, וְהַשְׁלֹשָׁה לְמַעַל מִן יִצְאֵת הַקָּנִים הַיּוֹצְאִין מִצִּדֵּיהֶם: מִשְׁקָדִים כִּפְתֹרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ. זֶה אֶחָד מִחֲמִשָּׁה מִקְרָאוֹת שְׁאִין לָהֶם הַכָּרַע, אִין יָדוּעַ אִם 'גִּבְעִים מִשְׁקָדִים' אוֹ 'מִשְׁקָדִים כִּפְתֹרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ': (לֹה) וּכִפְתֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים. מִתּוֹךְ הַכִּפְתֹר הָיוּ הַקָּנִים נִמְשָׁכִים מִשְׁנֵי צִדֵּיהֶם אֵילָךְ וְאֵילָךְ. כֵּךְ שְׁנִינוּ בְּמִלְאֶכֶת הַמִּשְׁכָּן:

גִּבְהָהּ שֶׁל מִנְרָה שְׁמוֹנָה עָשָׂר טַפָּחִים: הַרְגֵּלִים וְהַפְּרָח – שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, הוּא הַפְּרָח הָאֹמֶר בִּירֵךְ שְׁנָאֹמֶר 'עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָה' (במדבר ח:ד), וְטַפָּחִים חֶלֶק וְטַפַּח שְׁבוּ גִבְעָה מִהָאֲרָבָעָה גִבְעִים, וּכִפְתֹר וּפְרָח מִשְׁנֵי כִפְתֹרִים, וְשְׁנֵי פְּרָחִים הָאֹמֶרִין בְּמִנְרָה עֲצֻמָּה שְׁנָאֹמֶר 'מִשְׁקָדִים כִּפְתֹרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ', לְמַדְנוּ, שֶׁהִיָּה בִּקְנֵה שְׁנֵי כִפְתֹרִים וְשְׁנֵי פְּרָחִים, לְבַד מִן הַשְׁלֹשָׁה כִּפְתֹרִים שֶׁהַקָּנִים נִמְשָׁכִים מִתּוֹכָן, שְׁנָאֹמֶר 'וּכִפְתֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים וְגו'', וְטַפָּחִים חֶלֶק, וְטַפַּח כִּפְתֹר, וְשְׁנֵי קָנִים יּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ אֵילָךְ וְאֵילָךְ נִמְשָׁכִים וְעוֹלִים כְּנֶגֶד גִּבְהָהּ שֶׁל מִנְרָה, וְטַפַּח חֶלֶק, וְטַפַּח כִּפְתֹר וְשְׁנֵי קָנִים יּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְטַפַּח חֶלֶק, וְטַפַּח כִּפְתֹר וְשְׁנֵי קָנִים יּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְנִמְשָׁכִים וְעוֹלִין כְּנֶגֶד גִּבְהָהּ שֶׁל מִנְרָה. וְטַפָּחִים חֶלֶק. נִשְׁתִּירוּ שֵׁם שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים שֶׁבָּהֶם שְׁלֹשָׁה גִבְעִים וּכִפְתֹר וּפְרָח. נִמְצְאוּ גִבְעִים עֲשָׂרִים וְשְׁנֵים, שְׁמוֹנָה עָשָׂר לְשֵׁשֶׁת קָנִים שְׁלֹשָׁה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְאַרְבָּעָה בְּגוּפָה שֶׁל מִנְרָה. וְאֶחָד עָשָׂר כִּפְתֹרִים, שֵׁשֶׁה בְּשֵׁשֶׁת הַקָּנִים, וּשְׁלֹשָׁה בְּגוּפָה שֶׁל מִנְרָה שֶׁהַקָּנִים יּוֹצְאִים מֵהֶם, וְשְׁנֵים עוֹד בְּמִנְרָה שְׁנָאֹמֶר 'מִשְׁקָדִים כִּפְתֹרֶיהָ' וּמַעֲוֹט כִּפְתֹרִים שְׁנֵים,

יט

א מראה בהר:

וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרִיעֹת קֹד

שלישי ד

תרומה

שֶׁשׁ מִשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתִלְעַת שְׁנֵי כְּרֻבִים מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב תַּעֲשֶׂה
 ב אתם: ארץ | היריעה האחת שְׁמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאֲמָה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאֲמָה
 ג היריעה האחת מִדָּה אַחַת לְכָל־הִירִיעֹת: חֲמֵשׁ הִירִיעֹת תִּהְיֶינָה חֲבֵרֹת
 ד אֵשֶׁה אֶל־אַחֲתָהּ וְחֲמֵשׁ יָרִיעֹת חֲבֵרֹת אֵשֶׁה אֶל־אַחֲתָהּ: וְעָשִׂיתָ לָלֶאֱת
 תְּכֵלֶת עַל שְׁפַת הִירִיעָה הָאֶחָת מִקְצֶה בַּחֲבֵרֹת וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁפְת
 ה הִירִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֵּרֶת הַשְּׁנִית: חֲמֵשִׁים לָלֶאֱת תַּעֲשֶׂה בִּירִיעָה
 הָאֶחָת וְחֲמֵשִׁים לָלֶאֱת תַּעֲשֶׂה בִּקְצֶה הִירִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֵּרֶת הַשְּׁנִית
 ו מִקְבִּילֹת הַלָּלֶאֱת אֵשֶׁה אֶל־אַחֲתָהּ: וְעָשִׂיתָ חֲמֵשִׁים קְרָסִי זָהָב וְחִפְרֹת

תרגום אונקלוס

מתחזי בטורא: א וית משכנא תעביד עשר יריעין דבויין שזיר ותכלא וארגמא וצבע זהורי צורת כרובין עובד אומן
 תעביד יתהוין: ב אורכא דיריעתא חדא ועשרין ותמני אמין ופתיא ארבע אמין דיריעתא חדא משחתא חדא לכל יריעתא:
 ג חמיש יריעין יהוין מלפפן חדא עם חדא וחמיש יריעין מלפפן חדא עם חדא: ד ותעביד ענובין דתכלא על ספתא דיריעתא
 חדא מסטרא בית לופי וכן תעביד בספתא דיריעתא בסטרא בית לופי תנינא: ה חמשין ענובין תעביד ביריעתא חדא
 וחמשין ענובין תעביד בסטרא דיריעתא דבית לופי תנינא מכונן ענובין חדא לקביל חדא: ו ותעביד חמשין פורפין
 פירוש רשי

אתה מראה. כתרגומו: 'דאת מתחזי בטורא'. אלו
 היה נקוד 'מראה' בפתח, היה פתרונו: אתה מראה
 לאחרים, עכשו שנקוד בפתח קמץ (קמץ קטן) פתרונו
 'דאת מתחזי' שאחרים מראים לך:
 סדר יט (א) ואת המשכן תעשה עשר יריעות. להיות
 לו לגג ולמחיצות מחוץ לקרשים, שהיריעות תלויות
 מאחוריהן לכסותן: שש משזר ותכלת וארגמן ותלעת
 שני. הרי ארבעה מינין בכל חוט וחוט, אחד של
 פשתים ושלשה של צמר, וכל מין ומין חוטו כפול
 ששה – הרי ארבעה מינין כשהן שזורין יחד עשרים
 וארבעה כפלים לחוט: כרבים מעשה חשב. כרבים
 היו מצירין בהם באריגתן ולא ברקימה שהיא מעשה
 מחט, אלא באריגה בשני כתלים, פרצוף אחד מכאן
 ופרצוף אחד מכאן, ארי מצד זה ונשר מצד זה כמו
 שאורגין חגורות של משי: (ג) תהיין חברת. תופרין
 במחט זו בצד זו, חמש לבד וחמש לבד: אשה אל
 אחתה. כך דרך המקרא לדבר בדבר שהוא לשון
 נקבה, ובדבר שהוא לשון זכר אומר 'איש אל אחיו'
 כמו שנאמר בכרובים 'ופניהם איש אל אחיו' (לעיל
 יח:כ): (ד) ללאת. וכן תרגם אונקלוס 'ענובין', לשון
 עניבה: מקצה בחברת. באותה יריעה שבסוף החבור.
 קבוצת חמשת היריעות קרויה 'חוברת': וכן תעשה
 בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית. באותה
 יריעה שהיא קיצונה, לשון קצה, כלומר, לסוף
 החוברת: (ה) מקבילת הללאת אשה אל אחתה. שמר
 שתעשה הלולאות מכונות במדה אחת הבדלתן זו
 מזו וכמדתן ביריעה זו כן יהא בחברתה שכשתפרש
 חוברת אצל חוברת יהיו הלולאות של יריעה זו
 מכונות כנגד לולאות של זו. וזהו לשון 'מקבילת' זו
 כנגד זו תרגומו של 'נגד' – 'לקביל'. היריעות

ארפן עשרים ושמונה ורחפן ארבע, וכשחבר חמש
 יריעות יחד נמצא רחפן עשרים וכן החוברת השנית
 והמשכן ארכו שלשים מן המזרח למערב, שנאמר
 'עשרים קרשים לפאת נגב תימנה' (לקמן כו:כב) וכן
 לצפון (שם כד) וכל קרש אמה וחצי האמה (שם ט) –
 הרי שלשים מן המזרח למערב; רחב המשכן מן
 הצפון לדרום עשר אמות, שנאמר 'ולירפתי המשכן
 ימה וגו' ושני קרשים וגו' למקצעת' (לקמן כב:כג) – הרי
 עשר, ובמקומם אפרשם למקראות הללו. נותן
 היריעות ארפן לרחבו של משכן, עשר אמות
 אמצעיות לגג חלל רחב המשכן, ואמה מכאן ואמה
 מכאן לעבי ראשי הקרשים שעבין אמה, נשתירו
 שש עשרה אמה – שמונה לצפון ושמונה לדרום –
 מכסות קומת הקרשים שגבהן עשר, נמצאו שתי
 אמות התחתונות מגלות. רחפן של יריעות ארבעים
 אמה כשהן מחברות, עשרים אמה לחוברת, שלשים
 מהן לגג חלל המשכן לארכו, ואמה כנגד עבי ראשי
 הקרשים שבמערב, ואמה לכסות עבי העמודים
 שבמזרח, שלא היו קרשים במזרח אלא ארבעה
 עמודים שהמסך פרוש ותלוי בוויין שבהן כמין
 וילון, נשתירו שמונה אמות התלוין על אחורי
 המשכן שבמערב ושתי אמות התחתונות מגלות.
 זו מצאתי בפריתא דארבעים ותשע מדות.
 אבל במסכת שבת (דף צה:) אין היריעות מכסות את
 עמודי המזרח, ותשע אמות תלויות אחורי המשכן,
 והכתוב מסייענו 'ונתתה את הפרכת תחת הקרסים'
 (לקמן כג:) ואם כדברי הפריתא הזאת, נמצאת פרכת
 משוכה מן הקרסים ולמערב אמה! : (ו) קרסי
 זהב. ומכניסין ראשן אחד בלולאות שבחוברת זו
 וראשן אחד בלולאות שבחוברת זו ומחברין בהן:

יט

ז את־היריעת אשה אל־אחתה בקרסים והיה המשכן אחד: ועשית
 ח יריעת עזים לאהל על־המשכן עשתי־עשרה יריעת תעשה אתם: ארך |
 היריעה האחת שלשים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה
 ט אחת לעשתי עשרה יריעת: וחברת את־חמש היריעת לבד ואת־שש
 י היריעת לבד וכפלת את־היריעה הששית אל־מול פני האהל: ועשית
 חמשים ללאת על שפת היריעה האחת הקיצנה בחברת וחמשים ללאת
 יא על שפת היריעה החברת השנית: ועשית קרסי נחשת חמשים והבאת
 יב את־הקרסים בללאת וחברת את־האהל והיה אחד: וסרח העדף ביריעת
 יג האהל חצי היריעה העדפת תסרח על אחרי המשכן: והאמה מזה
 והאמה מזה בעדף בארך יריעת האהל יהיה סרוח על־צדי המשכן מזה
 יד ומזה לכסתו: ועשית מכסה לאהל ערת אילם מאדמים ומכסה ערת
 תחשים מלמעלה:

תרגום אונקלוס

ידהב ותלפוף ית יריעתא חדא עם חדא בפורפיא ויהי משכנא חד: ז ותעביד יריעין דמעזין לפרסא על
 משכנא חדא עשרי יריעין תעביד יתהון: ח אורכא דיריעתא חדא תלתין אמין ופותיא ארבע אמין דיריעתא
 חדא משחתא חדא לחדא עשרי יריעין: ט ותלפוף ית חמיש יריעין לחוד וית שית יריעין לחוד ותיעוף ית
 יריעתא שתיתיתא לקביל אפי משכנא: י ותעביד חמשין ענובין על ספתא דיריעתא חדא בסטרא בית לופי
 וחמשין ענובין על ספתא דיריעתא דבית לופי תנינא: יא ותעביד פורפין דנחש חמשין ותעיל ית פורפיא בענופיא
 ותלפוף ית משכנא ויהי חד: יב וסרחא דיתיר ביריעת משכנא פלגות יריעתא דיתרא תסרח על אחורי משכנא:
 יג ואמתא מכא ואמתא מכא בדיתיר בארך יריעת משכנא יהי סריח על סטרי משכנא מכא ומכא לכסיותיה:
 יד ותעביד חופאה למשכנא דמשפי דכרי מסומקי וחופאה דמשפי סגונא מלעילא:

פירוש רש"י

(ז) יריעת עזים. מנוצה של עזים: לאהל על המשכן. לפרש אותן על היריעות התחתונות: (ח) שלשים באמה. שכשנותן ארך לרחב המשכן כמו שנתן את הראשונות, נמצאו אלו עודפות אמה מכאן ואמה מכאן, לכסות אחת משתי אמות שנסארו מגלות בקרשים. והאמה התחתונה של קרש שאין היריעה מכסה אותו, היא האמה התחובה בנקב האדן, שהאדנים גבהן אמה: (ט) וכפלת את היריעה הששית. העודפת באלו העליונות יותר מן התחתונות: אל מול פני האהל. חצי רחבה היה תלוי וכפול על המסך שבמזרח כנגד הפתח, דומה לכלה צנועה המכסה בצעיף על פניה: (יב) וסרח העדף ביריעת האהל. על יריעות המשכן. יריעות האהל הן העליונות של עזים שקרויים 'אהל', כמו שאמור בהן 'לאהל על המשכן' (לעיל פסוק ז), וכל 'אהל' האמור בהן אינו אלא לשון גג, שמאחילות ומסככות על התחתונות. והן היו עודפות על התחתונות חצי היריעה למערב, שהחצי של

יריעה אחת עשרה היתה היה נכפל אל מול פני האהל; נשארו שתי אמות רחב חציה עודף על רחב התחתונות: תסרח על אחרי המשכן. לכסות שתי אמות שהיו מגלות בקרשים: אחרי המשכן. הוא צד המערב. לפי שהפתח במזרח שהן פניו, וצפון ודרום קרויין צדדין לימין ולשמאל: (יג) והאמה מזה והאמה מזה. לצפון ולדרום: בעדף בארך יריעת האהל. שהן עודפות על ארך יריעות המשכן שתי אמות: יהיה סרוח על צדי המשכן. לצפון ולדרום, כמו שפרשתי למעלה; למדה תורה דרך ארץ, שיהא אדם חס על היפה: (יד) מכסה לאהל. לאותו גג של יריעות עזים, עשה עוד מכסה אחד של 'ערת אילם מאדמים', ועוד למעלה ממנו מכסה 'ערת תחשים'; ואותן מכסאות לא היו מכסין אלא את הגג, ארך שלשים ורחבן עשר. אלו דברי רבי נחמיה. ולדברי רבי יהודה: מכסה אחד היה, חציו של 'ערת אילם מאדמים' וחציו של 'ערת תחשים':

מפתח סדרי התנך

מרחב סדר יט הוא בניין המשכן. הוא פותח ואת־המשכן תעשה ומסתיים והקמת את־המשכן. הפטרתו היא בישעיה (כו:יח-כח) האומר שאין אפשרות לבנות בית לה'! כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי־זה בית אשר תבנו־ לי ואי־זה מקום מנוחתי. ואל־זה אביט אל־עני ונכה־רוח וחרד על־דברי: על ציבור ענווים יראי שמים שורה שכינה.

יט טו, ועשית את־הקִרְשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדִים: עֶשֶׂר אַמּוֹת אָרְךָ קָה רביעי
 יז הַקֶּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה רֹחַב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד: שְׁתֵּי יָדוֹת לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד תרומה
 יח מְשֻׁלָּבֶת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָה בֵּין תַּעֲשֶׂה לְכָל קֶרֶשֶׁי הַמִּשְׁכָּן: וְעִשִּׂיתָ
 יט אֶת־הַקִּרְשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֶשְׂרִים קֶרֶשׁ לַפֶּאֶת נִגְבֵּה תִימְנָה: וְאַרְבָּעִים
 אֲדָנִי־כֶסֶף תַּעֲשֶׂה תַּחַת עֶשְׂרִים הַקֶּרֶשׁ שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד
 כ לְשְׁתֵּי יָדָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָיו: וּלְצֹלַע
 כא הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לַפֶּאֶת צָפוֹן עֶשְׂרִים קֶרֶשׁ: וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף
 שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד:
 כב, כג וְלִירְכָתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה תַּעֲשֶׂה שְׁשֶׁה קֶרֶשִׁים: וּשְׁנֵי קֶרֶשִׁים תַּעֲשֶׂה

תרגום אונקלוס

טו וְתַעֲבִיד יֵת דְּפִיָּא לַמִּשְׁכָּנָא דְּאֶעֱי שְׁטִין קִימִין: טו עֶשֶׂר אַמִּין אֹרְכָא דְּדָפָא וְאַמָּתָא וּפְלָגוֹת אַמָּתָא פּוֹתִיָּא דְּדָפָא חַד:
 יז תְּרִין צִירִין לְדָפָא חַד מְשׁוּלָּבִין חַד לְקָבִיל חַד בֵּין תַּעֲבִיד לְכָל דְּפִי מְשֻׁכָּנָא: יז וְתַעֲבִיד יֵת דְּפִיָּא לַמִּשְׁכָּנָא עֶשְׂרִין דְּפִין
 לְרוּחַ עִיבֵר דְּרוּמָא: יט וְאַרְבָּעִין סְמָכִין דְּכֶסֶף תַּעֲבִיד תַּחַת עֶשְׂרִין דְּפִין תְּרִין סְמָכִין תַּחַת דָּפָא חַד לְתִרִין צִירוּהִי וְתִרִין
 סְמָכִין תַּחַת דָּפָא חַד לְתִרִין צִירוּהִי: כ וְלִסְטֵר מְשֻׁכָּנָא תַּנְיָנָא לְרוּחַ צָפוֹנָא עֶשְׂרִין דְּפִין: כא וְאַרְבָּעִין סְמָכִיהוֹן דְּכֶסֶף תְּרִין
 סְמָכִין תַּחַת דָּפָא חַד וְתִרִין סְמָכִין תַּחַת דָּפָא חַד: כב וְלִסְפִי מְשֻׁכָּנָא מְעָרְכָא תַּעֲבִיד שְׁתָּא דְּפִין: כג וְתִרִין דְּפִין תַּעֲבִיד

פירוש רש"י

ראש האדן, שאם לא כן נמצא רוח בין קרש לקרש
 כעבי שפת שני האדנים שיפסיקו ביניהם, וזהו
 שנאמר 'ויהיו תאמם מלמטה' (לקמן פסוק כד), שיהיה
 את צדי הידות כדי שיתחברו הקרשים זה אצל זה:
 משלבת. עשויות כמין שליבות סלם, מבדלות זו
 מזו, ומשפין ראשיהם לכנס בתוך חלל האדן,
 כשליבה הנכנסת בנקב עמודי הסלם: אשה אל
 אחתה. מכוונת זו כנגד זו, שיהיו חריציהם שווים, זו
 כמדת זו, כדי שלא יהיו שתי ידות זו משוכה לצד
 פנים וזו משוכה לצד חוץ בעבי הקרש שהוא אמה.
 ותרגום של 'ידות' – צירין, לפי שדומות לצירי
 הדלת הנכנסים בחורי המפתח: (יח) לפאת נגבה
 תימנה. אין פאה זו לשון מקצוע, אלא כל הרוח
 קרויה פאה. כתרגומו 'לרוח עיבר דרומא':
 (כב) ולירפתי. לשון סוף, כתרגומו 'ולסיפי'. ולפי
 שהפתח במזרח, קרוי המזרח פנים והמערב –
 אחרים, וזהו סוף, שהפנים הוא הראש: תעשה
 ששה קרשים. הרי תשע אמות רחב: (כג) ושני
 קרשים תעשה למקצעת. אחד למקצוע צפונית –
 מערבית ואחד למערבית – דרומית; כל שמנה
 קרשים בסדר אחד הן, אלא שאלו השנים אינן
 בחלל המשכן, אלא, חצי אמה מזה וחצי אמה מזה
 נראות בחלל, להשלים רחבו לעשר, והאמה מזה
 והאמה מזה באות כנגד אמת עבי קרשי המשכן
 הצפון והדרום, כדי שיהא המקצוע מבחוץ שוה:

הקשר בין הסדר והפטרות ששמע משה מפי הגבורה והרתיע לאחוריו... ואומר: 'השמים כסאי והארץ הדום רגלי', ואנו
 יכולין לעשות לו מקדש? אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: איני מבקש לפי כחי, אלא לפי כחך, שנאמר: 'את המשכן תעשה
 עשר יריעת'. כיון ששמעו כך, עמדו ונתנדבו ברצון ועשו את המשכן (מדרש רבי תנחומא, במדבר, נשא לא).
 ורבי ינאי פייט (עמו' 329): יריעת מעלה צר לך / יריעת מטה רוח לך // ואיזה מקום חיוזוקך / אשר תשכון בו ויחזיקך

יט

כד לַמִּקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בִּירְכָתִים: וַיְהִיו תְּאֵמָם מִלְמֻטָּה וַיַּחֲדּוּ יְהִיו תְּמִים
עַל-רֹאשׁוֹ אֶל-הַטִּבְעַת הָאֶחָת כֵּן יִהְיֶה לְשִׁנֵּיהֶם לְשֵׁנִי הַמִּקְצַעַת יִהְיוּ:
כה וַהֲיוּ שְׁמֹנֶה קָרָשִׁים וְאֲדָנֵיהֶם כֶּסֶף שֵׁשֶׁה עֶשֶׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת
כו הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד: וְעֲשִׂיתָ בְּרִיחַם עֲצֵי
זו שְׁטִים חֲמִשָּׁה לְקָרְשֵׁי צֶלַע-הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָד: וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחַם לְקָרְשֵׁי
צֶלַע-הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחַם לְקָרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן לִירְכָתִים
כז יָמָּה: וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֵן בְּתוֹךְ הַקָּרָשִׁים מִבֶּרֶחַ מִן-הַקָּצָה אֶל-הַקָּצָה:
כט וְאֶת-הַקָּרָשִׁים תַּצְפֶּה זָהָב וְאֶת-טִבְעֹתֵיהֶם תַּעֲשֶׂה זָהָב בְּתִים לְבְּרִיחַם

תרגום אונקלוס

לְזוּת מִשְׁכָּנָא בְּסוּפְהוֹן: כד וַהֲיוּ מִכּוֹנִין מְלָרַע וְכִחְדָּא יְהוֹן מְכּוֹנִין עַל רִישֵׁיהוֹן בַּעֲזָקְתָא חֲדָא כֵּן יִהְיֶה
לְתַרְוִיהוֹן לְתַרְמִין זְוִין יְהוֹן: כה וַהֲיוּ תְּמִנָא דְּפִין וְסִמְכִיהוֹן דְּכֶסֶף שְׁתַּת עֶשֶׂר סִמְכִין תְּרִין סִמְכִין תַּחַת
דְּפָא חֲד וְתְרִין סִמְכִין תַּחַת דְּפָא חֲד: כו וְתַעֲבִיד עֲבָרֵי דְּאֵעִי שְׁטִין חֲמִשָּׁא לְדָפִי סֵטֶר מִשְׁכָּנָא חֲד: כז וְחֲמִשָּׁא
עֲבָרִין לְדָפִי סֵטֶר מִשְׁכָּנָא תְּנִינָא וְחֲמִשָּׁא עֲבָרִין לְדָפִי סֵטֶר מִשְׁכָּנָא לְסוּפְהוֹן מְעָרְבָא: כח וְעֲבָרָא מְצִיעָא
בְּגוּ דְּפִיא מְעָרָא מִן סִפִּי לְסִפִּי: כט וְיִת דְּפִיא תַּחְפִּי דְּהָבָא וְיִת עֲזָקְתָּהוֹן תַּעֲבִיד דְּהָבָא אֶתְרָא לְעֲבָרֵי
פִירוּשׁ רִשִּׁי

מכאן ואצבע מכאן ונותן לתוף טבעת אחת של
זהב, כדי שלא יהיו נפרדין זה מזה, שנאמר 'ויהיו
תאמם מלמטה וגו'.' כך היא המשלשה, והפירוש שלה
הצעתו למעלה בסדר המקראות: (כו) בריחם.
כתרגומו 'עברין' ובלעז אשפריש: חמשה לקרשי צלע
המשכן. אלו חמשה – שלשה הן, אלא שהברית
העליון והתחתון עשוי משתי חתיכות, זה מברית
עד חצי הכתל וזה מברית עד חצי הכתל, זה נכנס
בטבעת מצד זה, וזה נכנס בטבעת מצד זה, עד
שמגיעין זה לזה; נמצאו העליון והתחתון שנים
שהן ארבעה. אבל האמצעי ארכו כנגד כל הכתל,
ומברית מקצה הכתל ועד קצהו, שנאמר 'והברית
התיכון וגו' מברח מן הקצה אל הקצה' (לקמן פסוק כח).
שהעליונים והתחתונים היו להן טבעות בקרשים
לפנס לתוכן – שתי טבעות לכל קרש, משלשים
בתוף עשר אמות של גבה הקרש: חלק אחד מן
הטבעת העליונה ולמעלה, וחלק אחד מן התחתונה
ולמטה – וכל חלק הוא רביע ארך הקרש – ושני
חלקים בין טבעת לטבעת, כדי שיהיו כל הטבעות
מכוננין זה כנגד זה. אבל לברית התיכון אין
טבעות, אלא הקרשים נקובין בעבין, והוא נכנס
בהם דרך הנקבים שהם מכוננין זה מול זה, וזהו
שנאמר 'בתוף הקרשים' (שם). הברית העליונים
והתחתונים שבצפון ושבדרום ארך כל אחד חמש
עשרה אמה, והתיכון ארכו שלשים אמה, וזהו 'מן
הקצה אל הקצה' – מן המזרח ועד המערב –
וחמשה בריחים שבמערב, ארך העליונים
והתחתונים שש אמות, והתיכון ארכו שתיים עשרה
כנגד רחב שמונה קרשים. כך היא מפרשת
במלאכת המשכן: (כט) בתיים לבריתם. הטבעות
שתעשה בהן יהיו בתיים לפנס בהן הבריתים:

(כד) ויהיו תאמם מלמטה. כל הקרשים תאמם זה לזה
מלמטה, שלא יפסיק עבי שפת שני האדנים ביניהם
להרחיקם זה מזה. זהו שפרשתי שיהיו צירי הידות
חרוצים מצדיהן, שיהא רחב הקרש בולט לצדיו חוץ
לידי הקרש לכסות את שפת האדן וכן הקרש שאצלו
ונמצאו תאמם זה לזה. וקרש המקצוע שבסדר
המערב חרוץ לרחבו בעביו כנגד חריץ של צד קרש
הצפוני והדרומי, כדי שלא יפרידו האדנים ביניהם:
ויחדו יהיו תמים. כמו תאמים: על ראשו. של קרש:
אל הטבעת האחת. כל קרש וקרש היה חרוץ למעלה
ברחבו שני חריצין בשני צדיו, כדי עבי טבעת,
ומכניסו בטבעת אחת, נמצא מתאים לקרש שאצלו;
אבל אותן טבעות לא ידעתי אם קבועות הן אם
מטלטלות. ובקרש שבמקצוע היתה טבעת בעבי
הקרש הדרומי והצפוני וראש קרש המקצוע שבסדר
מערב נכנס לתוכו נמצאו שני הכתלים מחברים: כן
יהיה לשניהם. לשני הקרשים שבמקצוע – לקרש
שבסוף צפון ולקרש המערבי. וכן 'לשני המקצעות':
(כה) והיו שמונה קרשים. הן האמורות למעלה –
'תעשה ששה קרשים ושני קרשים תעשה למקצעות'
(לעיל פסוק כב-כג) נמצאו שמונה קרשים בסדר מערבי.
כך שנויה משנת מעשה סדר הקרשים במלאכת
המשכן: היה עושה את האדנים חלולים, וחורץ את
הקרש מלמטה רביע מכאן ורביע מאן והחריץ
חציו באמצע, ועשה לו שתי ידות כמין שני
חמוקין, ולי נראה שהגרסא: כמין שני חוקין, כמין
שתי שליבות סלם המבדלות זו מזו, ומשפות לפנס
בחלל האדן כשליבה הנכנסת בנקב עמוד הסלם,
והוא לשון 'משלבת' עשויות כמין שליבה,
ומכניסן לתוף שני אדנים, שנאמר 'שני אדנים וגו'
ושני אדנים. וחורץ את הקרש מלמעלה אצבע

יט

ל וַצִּפִּית אֶת־הַבְּרִיחַם זֶהָב׃ וַהֲקַמְתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הָרִאִיתָ תְּרוּמָה

א בָּהֶר׃ וַעֲשִׂיתָ פָּרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן קוֹ חֲמִישִׁי ה

ב וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב יַעֲשֶׂה אֹתָהּ כְּרִבִּים׃ וְנָתַתָּה

אֹתָהּ עַל־אַרְבָּעָה עַמּוּדֵי שָׁטִים מְצָפִים זָהָב וְוִיהֶם זָהָב עַל־אַרְבָּעָה

ג אֲדָנֵי־כֶסֶף׃ וְנָתַתָּה אֶת־הַפָּרֹכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים וַהֲבֵאתָ שָׁמָּה מִבֵּית

לַפָּרֹכֶת אֶת אַרְוֶן הָעֵדוּת וַהֲבִדִּילָהּ הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ

ד, ה הַקֹּדֶשִׁים׃ וְנָתַתָּ אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל אַרְוֶן הָעֵדוּת בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים׃ וְשַׁמְתָּ

אֶת־הַשִּׁלְחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת־הַמִּנְרָה נֹכַח הַשִּׁלְחָן עַל צֶלַע הַמִּשְׁכָּן

ו תִּימְנָהּ וְהַשִּׁלְחָן תִּתֵּן עַל־צֶלַע צָפוֹן׃ וַעֲשִׂיתָ מִסָּד לִפְתַּח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת

ז וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֶׂה רֶקֶם׃ וַעֲשִׂיתָ לַמִּסָּד חֲמִשָּׁה

עַמּוּדֵי שָׁטִים וַצִּפִּית אֹתָם זָהָב וְוִיהֶם זָהָב וַיֵּצֵקֶת לָהֶם חֲמִשָּׁה אֲדָנֵי

תרגום אונקלוס

ותחפי ית עבריא דהבא: ל ותקים ית משכנא כהלכתיה דאתחזיאתא בטורא: א ותעביד פרוכתא דתכלא וארגמא וצבע זהור ובוץ שזיר עובד אומן יעביד יתה צורת כרובין: ז ותתין יתה על ארבעא עמודי שטין מחופן דהבא וויהון דהבא על ארבעא סמכין דכסף: ג ותתין ית פרוכתא תחת תחות פורפיא ותעיל לתמן מגיו לפרוכתא ית ארונא דסהדותא ותפריש פרוכתא לכון בין קודשא ובין קודש קודשיא: ד ותתין ית כפורתא על ארונא דסהדותא בקדש קודשיא: ה ותשוי ית פתורא מברא לפרוכתא וית מנרתא לקביל פתורא על סטר משכנא דרומא ופתורא תתין על סטר צפונא: ו ותעביד פרסא לתרע משכנא תכלא וארגמא וצבע זהור ובוץ שזיר עובד צייר: ז ותעביד לפרסא חמשא עמודי שטין ותחפי יתהון דהבא וויהון דהבא ותתיד להון חמשא סמכין פירוש רשי

לרחבו של משכן ורחבה עשר אמות כגבהן של קרשים, פרוסה בשלישו של משכן, שיהא הימנה ולפנים עשר אמות והימנה ולחוץ עשרים אמה. נמצא בית קדשי הקדשים עשר על עשר, שנאמר 'ונתתה את הפרכת תחת הקרסים' (פסוק ג) – המחברים את שתי חוברות של יריעות המשכן; רחב החוברת עשרים אמה, וכשפרשה על גג המשכן מן הפתח למערב, כלתה בשני שלישי המשכן, והחוברת השנית כסתה שלישו של משכן, והמותר תלוי לאחוריו לכסות את הקרשים: (ה) ושמת את השלחן. שלחן בצפון משוך מן הכתל הצפוני שתי אמות ומחצה, ומנורה בדרום משוכה מן הכתל הדרומי שתי אמות ומחצה, ומזבח הזהב נתון כנגד אור שפין שלחן למנורה, משוך קמעה כלפי המזרח, וכלם נתונים מן חצי המשכן ולפנים. כיצד? ארץ המשכן מן הפתח לפרכת עשרים אמה, המזבח והשלחן והמנורה משוכים מן הפתח לצד מערב עשר אמות: (ו) ועשית מסך. וילון, שהוא מסך כנגד הפתח, כמו 'שכת בעדו' (איוב א:י) – לשון מגן: מעשה רקם. הצורות עשויות בו מעשה מחט, כפרצוף של עבר זה כך פרצוף של עבר זה: רקם. שם האמן ולא שם האמנות, ותרגומו 'עובד צייר' ולא 'עובד ציור'. מדת המסך כמדת הפרכת – עשר אמות על עשר אמות:

וצפית את הבריחים זהב. לא שהיה הזהב מדבק על הבריחים, שאין עליהם שום צפוי, אלא בקרש היה קובע כמין שתי פיפיות של זהב, כמין שני סדקי קנה חלוק [ויג חלול], וקובען אצל הטבעות לכאן ולכאן, ארכן ממלא את רחב הקרש מן הטבעת לכאן וממנה לכאן, והבריח נכנס לתוכו וממנו לטבעת ומן הטבעת לפה השני; נמצאו הבריחים מצפים זהב כשהן תחובין בקרשים; והבריחים הללו מבחוץ הן; בליטת הטבעות והפיפיות לא היתה נראית בתוך המשכן, אלא כל הכתל חלק מבפנים: (ל) והקמת את המשכן. לאחר שיגמר – הקימהו: הראית בהר. קדם לכן. שאני עתיד ללמדך ולהראותך סדר הקמתו:

סדר ז (א) פרכת. לשון מחצה הוא, ובלשון חכמים פרגוד, דבר המבדיל בין המלך ובין העם: תכלת וארגמן. כל מין ומין היה כפול, בכל חוט וחוט ששה חוטיין: מעשה חשב. כבר פרשתי שזו היא אריגה של שתי קירות, והציורין שמשני עבריה אין דומין זה לזה: כרבים. ציורין של בריות יעשה בה: (ב) ארבעה עמודי שטים. תקועים בתוך ארבעה אדנים, ואונקליות קבועין בהן עקמין למעלה, להושיב עליהן כלונס שראש הפרכת פרוץ בה, והאונקליות הן הווין שהרי כמין ווין הן עשויים, והפרכת ארכה עשר אמות

כ

ח נחשת:

ועשית את המזבח עצי שטים חמש אמות קו

שי ו

ט ארך וחמש אמות רחב רבוע יהיה המזבח ושלש אמות קמתו: ועשית
 י קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו תהיין קרנתיו וצפית אתו נחשת: ועשית
 סירתיו לדשנו ויעיו ומזרקתיו ומזלגתיו ומחתתיו לכל-כליו תעשה
 יא נחשת: ועשית לו מכבד מעשה רשת נחשת ועשית על-הרשת ארבע
 יב טבעת נחשת על ארבע קצותיו: ונתתה אתה תחת כרכב המזבח

תרגום אונקלוס

דנחשא: ח ותעביד ית מדבחא דאצי שטין חמיש אמיין אורכא וחמיש אמיין פותיא מרובע יהי מדבחא ותלת אמיין רומיה: ט ותעביד קרנוהי על ארבע זויתיה מניה יהוין קרנוהי ותחפי יתיה נחשא: י ותעביד פסכתיוותיה למספי קטמיה ומגרופיתיה ומזרקוהי וצנוריתיה ומחתיתיה לכל מנוהי תעביד נחשא: יא ותעביד ליה סרדא עובד מצדתא דנחשא ותעביד על מצדתא ארבע עזקן דנחשא על ארבעא סטרוהי: יב ותתין יתה תחות סוביבא דמדבחא פירוש רשי

המזבח. סובב; כל דבר המקיף סביב בעגול קרוי 'כרכב', כמו ששנינו ב'הכל שוחטין': 'אלו הן גלמי כלי עץ, כל שעתידי לשוף ולכרכב', והוא שעושין חריצין עגלין בקרשי דפני התבות וספסלי העץ, אף למזבח עשה חריץ סביבו ויג והיה רחבו אמה בדפנו לנוי, והוא לסוף שש אמות של גבהו; כדברי האומר: [ויג גבהו פי שנים כארפו, הא] מה אני מקים 'ושלש אמות קמתו' (פסוק ט)? משפת סובב ולמעלה. אבל סובב להלוח הכהנים לא היה למזבח הנחשת אלא על ראשו לפנים מקרנותיו. וכן שנינו בזבחים (דף סב): 'איזהו כרכב? בין קרן לקרן', ויג והיה רחב אמה, ולפנים מהן אמה של הלוח רגלי הכהנים – שתי אמות הללו קרויין 'כרכב'. ודקדקנו שם: והכתיב 'תחת כרכבו מלמטה' (להלן כז:א)? למדנו שהכרכב בדפנו הוא ולבוש המכבד תחתיו! ותרץ המתרגם: תרי הוו, חד לנוי וחד לכהנים דלא נשתרקו; זה שבדפן – לנוי היה, ומתחתיו הלבשו המכבד, והגיע רחבו עד חצי המזבח. ויג נמצא שהמכבד רחב אמה, והוא היה סימן לחצי גבהו, להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים, וכנגדו עשו למזבח בית עולמים חגורת חוט הסקרא באמצעו. וכבש שהיו עולין בו, אף על פי שלא פרושו בענין זה, כבר שמענו בפרשת 'מזבח אדמה תעשה לי' – 'ולא תעלה במעלת' (לעיל טז:מג) לא תעשה לו מעלות ככבש שלו, אלא כבש חלקי למדנו שהיה לו כבש. כך שנינו במכילתא. ומזבח אדמה הוא מזבח הנחשת, שהיו ממלאין חללו אדמה במקום חנייתו; והכבש היה בדרום המזבח מבדל מן המזבח מלא חוט השערה, ורגליו מגיעין עד אמה סמוך לקלעי החצר שבדרום, כדברי האומר 'עשר אמות קומתו'. ולדברי האומר: ככתבן 'שלש אמות קמתו', לא היה ארך הכבש אלא עשר אמות. כך מצאתי במשנת ארבעים ותשע מדות. וזה שהוא מבדל מן המזבח מלא החוט, במסכת זבחים (דף סב): למדנוה מן המקרא:

(ח) ועשית את המזבח וגו' ושלש אמות קמתו. דברים ככתבן, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: נאמר כאן 'רבוע' ונאמר בפנימי 'רבוע' (להלן כז:א), מה להלן גבהו פי שנים כארכו אף כאן גבהו פי שנים כארכו; ומה אני מקים 'ושלש אמות קמתו'? משפת סובב ולמעלה: (ט) ממנו תהיין קרנתיו. שלא יעשה לבדם ויחברם בו: וצפית אתו נחשת. לכפר על עזות מצח, שנאמר 'ומצחך נחושה' (ישעיה כז:ג): (י) סירתיו. כמין יורות: לדשנו. להסיר דשנו לתוכם. והוא שתרגם אונקלוס 'למספי קטמיה', לספות הדשן לתוכם. כי יש מלות בלשון עברית מלה אחת מתחלפת בפתרון לשמש בנין וסתירה כמו 'ותשרש שרשיה' (תהלים סדר יא פסוק נח מזמור עט שלנו פסוק י), 'אוויל משריש' (איוב א:פה), וחלופו 'ובכל תבואתי תשרש' (שם ו:גה). וכמוהו 'בסעפיה פריה' (ישעיה ז:טז), וחלופו 'מסעף פארה' (שם ז:מה) – מפשח סעיפיה. וכמוהו 'וזה האחרון עצמו' (ירמיה כט:יג) – שבר עצמו. וכמוהו 'ויסקלהו באבנים' (מלכים יז:מז) וחלופו 'סקלו מאבן' (ישעיה כה:יג) – הסירו אבניה, וכן 'ויעזקהו ויסקלהו' (שם כו:ו). אף כאן 'לדשנו' – להסיר דשנו: ויעיו. כתרגומו, מגרפות שנוטל בהם הדשן. והן כמין פסוי קדרה, והוא של מתכת דק ולו בית יד: ומזרקתיו. לקבל בהם דם הזבחים: ומזלגתיו. כמין אונקליות כפופין, ומכה בהן בפשר ונתחבין בו ומהפכו בהן על גחלי המערכה שיהא ממהר שרפתן, ובלשון חכמים 'צנוריות': ומחתתיו. בית קבול יש להם לטל בהן גחלים מן המזבח לשאתם על מזבח הפנימי לקטרת. ועל שם חתיתן קרויים מחתות, כמו 'לחתות אש מיקוד' (ישעיה יב:טז) – לשון שאיבת אש ממקומה, וכן 'היחתה איש אש בחיקו' (משלי כג:ג): לכל פליו. כמו כל פליו: (יא) מכבד. לשון כברה, כמין לבוש עשוי לו למזבח, עשוי חורין חורין כמין רשת. ומקרא זה מסרס וכה פתרונו – 'ועשית לו מכבד' 'נחשת' 'מעשה רשת': (יב) כרכב

כ

יג מִלְמָטָה וְהִיָּתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצֵי הַמִּזְבֵּחַ: וַעֲשִׂיתָ בְּיָדִים לְמִזְבֵּחַ בְּיָדֵי עֲצֵי
 יד שִׁטִּים וַצִּפִּיתָ אֹתָם נְחֹשֶׁת: וְהוּבָא אֶת־בְּדִיו בְּטַבַּעַת וְהָיוּ הַבְּדִים
 טו עַל־שְׁתֵּי צִלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּשֵׂאת אֹתוֹ: נָבוֹב לַחַת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר
 טז הָרָאָה אֹתָךְ בַּהֵר כֵּן יַעֲשׂוּ: וַעֲשִׂיתָ אֶת חֲצֵר הַמִּשְׁכָּן קָח^פ שְׁבִיעִי ז'
 לַפֶּאֱת נִגְב־תִּימָנָה קָלְעִים לַחֲצֵר שֵׁשׁ מִשְׁזָר מֵאָה בָּאֵמָה אַרְךָ לַפֶּאֱת
 יז הָאֶחָת: וַעֲמְדֵי עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעַמֻּדִים וַחֲשָׁקִיהֶם
 יח כֶּסֶף: וְכֵן לַפֶּאֱת צִפּוֹן בָּאֶרֶךְ קָלְעִים מֵאָה אַרְךָ וַעֲמְדוֹ עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם
 יט עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעַמֻּדִים וַחֲשָׁקִיהֶם כֶּסֶף: וְרַחֲב הַחֲצֵר לַפֶּאֱת־ז'
 כ קָלְעִים חֲמֵשִׁים אֵמָה עַמְדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרָה: וְרַחֲב הַחֲצֵר
 כא לַפֶּאֱת קֶדְמָה מִזְרָחָה חֲמֵשִׁים אֵמָה: וַחֲמֵשׁ עֲשָׂרָה אֵמָה קָלְעִים לַפֶּתָח
 כב עַמְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה: וְלַפֶּתָח הַשְּׁנִית חֲמֵשׁ עֲשָׂרָה קָלְעִים
 כג עַמְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה: וְלִשְׁעַר הַחֲצֵר מָסָךְ | עֲשָׂרִים אֵמָה

תרגום אונקלוס

מִלְרַע וְתָהִי מִצְדָּתָא עַד פְּלָגוֹת מִדְּבָחָא: יג וְתַעֲבִיד אֲרִיחָא לְמִדְּבָחָא אֲרִיחֵי דְאֵעִי שְׁטִין וְתַחֲפִי יְתֵהוּן נְחֹשֶׁת:
 יד וְיַעֲלִיל יֵת אֲרִיחוֹהִי בְּעִזְקָתָא וְיֵהוּן אֲרִיחָא עַל תְּרִין סְטְרֵי מִדְּבָחָא בְּמִטְל יְתִיה: טו חֲלִיל לִזְחִין תַּעֲבִיד יְתִיה
 כְּמָא דְאֶחָזִי יֵתָּךְ בְּטוֹרָא כֵּן יַעֲבֹדוּן: טז וְתַעֲבִיד יֵת דֶּרֶת מִשְׁכָּנָא לְרוּחַ עֵיבֵר דְּרוּמָא סְרְדִי לְדֶרֶתָא דְּבוּךְ שְׁזִיר
 מֵאָה אֲמִין אֲוִרְכָא לְרוּחָא חֲדָא: יז וְעַמּוּדוֹהִי עֶסְרִין וְסִמְכִיהוֹן עֶסְרִין דְּנְחֹשֶׁת וְוֵי עַמּוּדֵיָא וְכַבּוּשִׁיהוֹן כֶּסֶף:
 יח וְכֵן לְרוּחַ צְפוֹנָא בְּאֲוִרְכָא סְרְדִי מֵאָה אֲוִרְכָא וְעַמּוּדוֹהִי עֶשְׂרִין וְסִמְכִיהוֹן עֶשְׂרִין דְּנְחֹשֶׁת וְוֵי עַמּוּדֵיָא וְכַבּוּשִׁיהוֹן
 כֶּסֶף: יט וּפּוֹתֵיָא דְּדֶרֶתָא לְרוּחַ מַעֲרָבָא סְרְדִי חֲמֵשִׁין אֲמִין עַמּוּדֵיהוֹן עֲשָׂרָה וְסִמְכִיהוֹן עֲשָׂרָה: כ וּפּוֹתֵיָא דְּדֶרֶתָא
 לְרוּחַ קְדוּמָא מִדְּנָחָא חֲמֵשִׁין אֲמִין: כא וַחֲמֵשִׁי עֶשְׂרִי אֲמִין סְרְדִי לַעֲבָרָא עַמּוּדֵיהוֹן תִּלְתָּא וְסִמְכִיהוֹן תִּלְתָּא:
 כב וְלַעֲבָרָא תִּנְיָנָא חֲמִישׁ עֶשְׂרִי סְרְדִין עַמּוּדֵיהוֹן תִּלְתָּא וְסִמְכִיהוֹן תִּלְתָּא: כג וְלַתְּרַע דֶּרֶתָא פֶּרְסָא עֶשְׂרִין אֲמִין

פירוש רש"י

(יג) בְּטַבַּעַת. בְּאֲרֵב טַבַּעוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לַמִּכְבָּר: (טו) נָבוֹב לַחַת. כְּתַרְגוּמוֹ 'חֲלִיל לִזְחִין' לִזְחִין עֲצֵי שִׁטִּים מִכָּל צֶדֶד וְהַחֲלִיל בְּאֲמָצַע וְלֹא יִהְיֶה כָּל עֵץ אֶחָד, שֶׁיִּהְיֶה עָבִיז חֲמֵשׁ אַמּוֹת עַל חֲמֵשׁ אַמּוֹת כְּמִין סֶדֶן: (טז) קָלְעִים. עֲשׂוּיִין כְּמִין קָלְעֵי סְפִינָה, נִקְבִּים נִקְבִּים מַעֲשֶׂה קְלִיעָה, וְלֹא מַעֲשֶׂה אֲוִרָג. וְתַרְגוּמוֹ 'סְרְדִין' כְּתַרְגוּמוֹ שֶׁל 'מִכְבָּר' (לעיל פסוק יא) הַמְתַּרְגֵּם 'סְרְדָא', לְפִי שֶׁהֵן מְנַקְבִּין כְּכַבְרָה: לַפֶּאֱת הָאֶחָת. כָּל הָרוּחַ קְרוֹי פֶּאֶה: (יז) וַעֲמְדֵי עֲשָׂרִים. חֲמֵשׁ אַמּוֹת בֵּין עַמּוּד לַעֲמּוּד: וְאַדְנִיָּהֶם. שֶׁל הָעַמּוּדִים 'נְחֹשֶׁת'. הָאֲדָנִים יוֹשְׁבִין עַל הָאֶרֶץ וְהָעַמּוּדִים תְּקוּעִין לְתוֹכָן. הִיא עוֹשֶׂה כְּמִין קֶנֶדֶסִין שְׁקוּרִין פֶּלֶשׁ אֶרֶץ שֶׁהָיָה טַפְחִים וְרַחֲבֵן שְׁלֹשָׁה, וְטַבַּעַת נְחֹשֶׁת קְבוּעָה בּוֹ בְּאֲמָצַעוֹ, וְכוֹרֵךְ שֶׁפֶת הַקָּלַע סְבִיבּוֹ בְּמִיתָרִים כְּנֶגֶד כָּל עַמּוּד וְעַמּוּד, וְתוֹלָה הַקֶּנֶדֶס דֶּרֶךְ טַבַּעַתוֹ בְּאֲוִנְקָלִי שְׁבַע עַמּוּדִים, הָעֲשׂוֹי כְּמִין ו'ו' רֹאשׁוֹ זָקוּף לְמַעַלָּה וְרֹאשׁוֹ אֶחָד תְּקוּעַ בַּעֲמּוּד, כְּאֹתָן שְׁעוֹשִׂין לְהַצִּיב דְּלִתּוֹת שְׁקוּרִין גּוּנֵץ, וְרַחֲב הַקָּלַע תְּלוּי מִלְמָטָה וְהִיא קוֹמַת מְחִיצוֹת הַחֲצֵר: וְוֵי הָעַמֻּדִים. הֵם הָאוֹנְקָלִיּוֹת: וַחֲשָׁקִיהֶם. מְקַפֵּין הֵיוּ הָעַמּוּדִים בְּחוּטֵי כֶסֶף סְבִיב.

וְאִינִי יוֹדַע אִם עַל פְּנֵי כָּלָן, אִם בְּרֹאשׁוֹן, אִם בְּאֲמָצַעוֹן. אֲךָ יוֹדַע אֲנִי שֶׁ'חֲשׂוֹק' לְשׁוֹן חֲגוּרָה, שֶׁכֶּךָ מְצִינוֹ בְּפִילֹגֶשׁ בְּגִבְעָה 'וְעָמּוֹ צֶמֶד חֲמוּרִים חֲבוּשִׁים' (שׁוֹפְטִים יב:לו) תַּרְגוּמוֹ 'חֲשִׁיקִין': (כ) לַפֶּאֱת קֶדְמָה מִזְרָחָה. פְּנֵי הַמִּזְרָח. קֶדֶם לְשׁוֹן פָּנִים, אַחֲרֵי לְשׁוֹן אַחֲרִיִּים: לְפִיכָךְ, מִזְרָח קְרוֹי קֶדֶם שֶׁהוּא פָּנִים, וּמַעֲרָב קְרוֹי אַחֲרֵי, כְּמָה דָּאֵת אֲמַר 'הֵיִם הָאֲחֲרוֹן' (דְּבָרִים יט:טו) – יֵמָּא מַעֲרָבָא: חֲמֵשִׁים אֵמָה. אוֹתָן חֲמֵשִׁים אֵמָה לֹא הָיוּ סְתוּמִים כָּלָם בְּקָלְעִים, לְפִי שֶׁשֶּׁם הַפֶּתַח, אֲלֹא חֲמֵשׁ עֲשָׂרָה אֵמָה קָלְעִים לַכֶּתֶף הַפֶּתַח מִכָּאן וְכֵן לַכֶּתֶף הַשְּׁנִית. נִשְׁאָר רַחֲב חֲלָל הַפֶּתַח בֵּינֵתִים עֲשָׂרִים אֵמָה, וְזֶהוּ שְׁנֵאֲמַר 'וְלִשְׁעַר הַחֲצֵר מָסָךְ עֲשָׂרִים אֵמָה' (פסוק כג) – וִילּוּן לְהִסָּךְ כְּנֶגֶד הַפֶּתַח עֲשָׂרִים אֵמָה אֶרֶךְ, כְּרַחֲב הַפֶּתַח: (כא) עַמְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה. חֲמֵשׁ אַמּוֹת בֵּין עַמּוּד לַעֲמּוּד. בֵּין עַמּוּד שֶׁבְּרֹאשׁ הַדְּרוֹם הָעוֹמֵד בְּמִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית–מִזְרָחִית עַד עַמּוּד שֶׁהוּא מִן הַשְּׁלֹשָׁה שֶׁבְּמִזְרָח חֲמֵשׁ אַמּוֹת, וּמִמֶּנּוּ לְשֵׁנִי חֲמֵשׁ אַמּוֹת, וּמִן הַשְּׁנִי לְשִׁישִׁי חֲמֵשׁ אַמּוֹת, וְכֵן לַכֶּתֶף הַשְּׁנִית, וְאַרְבַּעַת עַמּוּדִים לְמָסָךְ – הָרִי עֲשָׂרָה עַמּוּדִים לְמִזְרָח כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה לְמַעֲרָב:

כ

תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם עמדיהם ארבעה תרומה

מפטיר

כד ואדניהם ארבעה: כל-עמודי החצר סביב מחשקים פסף וויהם פסף

כה ואדניהם נחשת: ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקמה

כו חמש אמות שש משזר ואדניהם נחשת: לכל כלי המשכן בכל עבודתו

כא

א וכל-יתדותיו וכל-יתדת החצר נחשת: ואתה קט תצוה

תצוה | את-בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות

ב נר תמיד: באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על-העדות יעריך אתו

תרגום אונקלוס

דתכלא וארגנא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד צייר עמודיהון ארבעא וסמכיהון ארבעא: כו כל עמודי דרתא סחור סחור מכובשין כסף וויהון כסף וסמכיהון דנחשא: כה אורכא דרתא מאה אמן ופותיא חמשין בחמשין ורומא חמש אמן דבוץ שזיר וסמכיהון דנחשא: כו לכל מני משכנא בכל פולחניה וכל סבוהי וכל ספי דרתא דנחשא: א ואת תפקיד ית בני ישראל ויסבון לך משח זיתא דכיא כתישא לאנהרא לאדלקא בוציניא תדירא: ב במשכן זמנא מברא לפרוכתא דעל סהדותא יסדר יתיה אהרן

פירוש רש"י

עשויוין ליריעות האהל ולקלעי החצר, קשורים במיתרים סביב סביב בשפוליהן, כדי שלא תהא הרוח מגביהתן. ואיני יודע אם תחובין בארץ, או קשורין ותלויוין וכבדן מכביד שפולי היריעות שלא ינועו ברוח? ואומר אני, ששמן מוכיח עליהם שהם תקועים בארץ, לכך נקראו 'יתדות', ומקרא זה מסייעני 'אהל כל יצען כל יסע יתדותיו לנצח' (ישעיה יג:כג):

סדר כא (א) ואתה תצוה. זך. בלי שמרים, כמו ששנינו במנחות (דף פו.) 'מגרגרו בראש הזית וכי': כתיב. הזיתים כותש במכתשת, ואינו טוחנן ברחים, כדי שלא יהו בו שמרים, ואחר שהוציא טפה ראשונה מכניסן לרחים וטוחנן; והשמן השני פסול למנוחה וכשר למנחות, שנאמר 'כתית למאור', ולא 'כתית למנחות': להעלת נר תמיד. מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה: תמיד. כל לילה ולילה קרוי 'תמיד', כמו שאתה אומר 'עלת תמיד' ואינה אלא מיום ליום. וכן במנחת חבתין נאמר 'תמיד' (ויקרא ג:ב) ואינה אלא מחציתה בבקר ומחציתה בערב. אבל 'תמיד' האמור בלחם הפנים (לעיל יח:ל) – משבת לשבת הוא:

מפתח סדרי התנך

הפטרת סדר כא פותחת בפסוק מסיום נבואות הושע: ללכו ינקותיו ויהי כזית הודו ומתרגם יונתן: יסגנו בנין ובנין ויהי כזיו מנרת קודשא זיוהון [ירבו בניו ובנותיו, וזיוום יהיה כזיו מנורת הקודש]. פסוק זה מקושר לפתיחת הסדר בה אנו מצווים לקחת שמן זית זך ולהעלות נר תמיד.

ההפטרה ממשיכה בנבואתו הראשונה של יואל המסודרת בספר תרי עשר מיד לאחר סיום נבואות הושע. רצף זה מתבטא גם במספרי הפסוקים לפי החלוקה לסדרים, תחילת הנבואה בסדר ד פסוק ב וסיומה בסדר ד פסוק יט או לט.

ורבי ינאי פייט: ואוריננו לא ידעך עוד / וניירינו לא יכבה עוד
ותהיה לנו לאור עולם / ולאוריננו ילכו גוי עולם
ונאמר זה לזה לכו ונלכה באור ה'

- ד כז ויהיה נתן חכמה לשלמה כאשר דבר-לו ויהי שלם בין חירם ובין מו
כח שלמה ויכרתו ברית שניהם: ויעל המלך שלמה מס מכל-ישראל
כט ויהי המס שלשים אלף איש: וישלחם לבנונה עשרת אלפים
בחודש חליפות חדש יהיו בלבנון שנים חדשים בביתו ואדנירם
ל על-המס: ויהי לשלמה שבעים אלף נשא מו
לא סבל ושמנים אלף חצב בהר: לכד משוי הנצבים לשלמה אשר
על-המלאכה שלשת אלפים ושלש מאות הרדים בעם העשים
לב במלאכה: ויצו המלך ויסעו אבנים גדולות אבנים מח
לג יקרות ליסד הבית אבני גזית: ויפסלו בני שלמה ובני חירום והגבלים
ויכינו העצים והאבנים לבנות הבית:
לד ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני-ישראל מארץ- מט
מצרים בשנה הרביעית בחדש זו הוא החדש השני למלך שלמה
לה על-ישראל ויבן הבית ליהוה: והבית אשר בנה המלך שלמה ליהוה
לו ששים-אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו: והאולם
על-פני היכל הבית עשרים אמה ארכו על-פני רחב הבית עשר באמה
לז, לח רחבו על-פני הבית: ויעש לפית חלוני שקפים אטומים: ויבן על-קיר
הבית יצוע [היציע] סביב את-קירות הבית סביב להיכל ולדביר ויעש
לט צלעות סביב: היצוע [היציע] התחתנה חמש באמה רחבה והתיכנה
שש באמה רחבה והשלישית שבע באמה רחבה כי מגרעות נתן לבית
מ סביב חוצה לבלתי אחז בקירות-הבית: והבית בהבנתו אבן-שלמה
מסע נבנה ומקבות והגרזן כל-כלי ברזל לא-נשמע בבית בהבנתו:
מא פתח הצלע התיכנה אל-פתח הבית הימנית וכלולים יעלו על-התיכנה
מב ומן-התיכנה אל-השלשים: ויבן את-הבית ויכלהו ויספן את-הבית
מג גבים ושדרת בארזים: ויבן את-היצוע [היציע] על-כל-הבית חמש
אמות קומתו ויאחז את-הבית בעצי ארזים:
מד, מה ויהי דבר-יהוה אל-שלמה לאמר: הבית הזה אשר-אתה בנה אם-תלך נ
בחוקתי ואת-משפטי תעשה ושמרת את-כל-מצותי ללכת בהם
ה א והקמתי את-דברי אתך אשר דברתי אל-דוד אביך: ושכנתי בתוך בני
ישראל ולא אעזב את-עמי ישראל: